

cata confitentem irrideat, nihilominus tamen irriso recte consulat, reus a reatu nihilominus absolvitur » Sentent. P. V. c. 15. Hic nisi affingas Pullo sententiam Lutheri, factaris oportet non externis adiunctis sed sola intentione interna determinari actionem ad rationem sacramenti; certe cum sententia Catharini nullam Pullus praesefert cognationem. Doctrinam Innocentii IV. et s. Thomae satis in superioribus vindicavimus. Porro Angelus de Clavasio (*Summa Angelica v. Baptismus §. V. n. 7.*) ipsa verba recitat Innocentii. Paludanus memorat quidem opinionem de sufficientia intentionis externae velut probabilem, sed oppositam ait « tamquam communiorum et tutoiem esse tenendam », et continuo subdit confutationem argumentorum, quae pro altera illa sententia attulerat (4. dist. 6. q. 2.). Tractatus Praepositi et Petri Cantoris de sacramentis dicuntur latere manu scripti, quos nec ego potui consulere, nec puto, qui tam confidenter ad ea nomina provocarunt, fuisse hac in re multo eruditiores. Manent ergo ex longa illa serie « vindicium omni exceptione maiorum » Sylvester Prieras, et Chrysostomus Iavellus in sua *Philosophia Christiana* P. V. tract. II. c. 6. dub. 4°, qui tamen in tota expositione doctrinae de sacramentis tam multa dicit aperte falsa, ut eius auctoritas non solum non omni exceptione maior sed omnino nulla mihi esse videatur. His si addamus Aureolum, habebimus fere numerum conclusum praeformatorum sententiae Catharini, qui quidem scriptis inclarerint.

Omnia itaque argumenta, quae ad stabilendam opinionem a nobis impugnatam sive ex principiis theologicis deducuntur, sive petuntur ex auctoritate directisque testimoniis, puto non immerito dixi ita comparata, ut neque per se spectata multo vero minus comparata cum rationibus oppositis vim probandi habeant, nec certitudinem sententiae communis infirmare valeant. Certe opinionis adversae patronis nec ingenium, nec eruditio, nec facundia deerat, sed deerat causae veritas.

CAPUT VI.

DE SEPTENARIO SACRAMENTORUM NUMERO

THESES XVIII.

Demonstratur numerus sacramentorum dogmatice ex universali consensu Ecclesiae, unde polemice insertur argumentum evidens praescriptionis.

« Septem esse novae legis sacramenta proprie dicta, Ecclesiarum christianarum (non exceptis communionibus orientis vetusto schismate ab Ecclesia catholica divulsis) professio est unanimis eaque ita compara, ut sacrum hoc institutum ab ipso Ecclesiae conditore per Apostolos traditum esse plane demonstret. »

Quod ex tractatu de traditione constat et hic a nobis supponitur, dogmatis cuiusvis antiquitas absoluta h. e. apostolicitas ac proinde credenda veritas demonstrari potest duplice, videlicet *directe* disertis Scripturae et traditionis testimoniis, ut in christiana antiquitatis monumentis consignata supersunt, vel *indirecte* demonstrando fidem Ecclesiae aut simpliciter aut nominatim ante exortam controversiam in consensu ita comparato, ut cum eo apostolicitas doctrinae necessario conserta esse intelligatur (cf. supra th. XII. n. I).

Iam vero cum ad veritatem uniuscuiusque ex septem sacramentis demonstrandam testimonia Scripturae et christiana antiquitatis pertineant singulis sacramentis propria, facile patet, demonstrationem illam *directam* septenarii numeri sacramentorum non posse esse nisi synthesis ex omnibus specialibus tractatibus de sacramentis. Neque enim sive in Scripturis sive a sanctis Patribus usque ad saeculum fere XII ea synthesis iam facta, et sacramenta omnia novae legis sub uno numero comprehensa ac plena tractatione velut sub uno conspectu posita reperiuntur. Quare in hoc nostro tractatu *de sacramentis in genere*, ubi quaerimus non quod privum est et proprium singulis, sed solum quod est commune omnibus, demonstratione tantum *indirecta*, ea vero non minus efficaci, dogma catholicum vin-

dicabimus in Trid. Concilio hisce verbis iterum definitum. « Si quis dixerit sacramenta novae legis non fuisse omnia a Iesu Christo Domino nostro instituta, aut esse *plura vel pauciora quam septem*, videlicet: Baptismum, Confirmationem.... aut etiam *aliquid horum septem non esse vere et proprio sacramentum*; anathema sit » sess. VII. can. 1.

Dieimus consensum universalem occidentis et orientis in hoc dogma iis characteribus esse insignem, ut, suppositis principiis generalibus de traditione, per eum *theologice* manifestetur, et ex eo *historice* inferatur origo doctrinae a Christo per Apostolos traditae Ecclesiis.

I. Quando saeculo XVI Novatores modo duo, modo tria, quatuor, unum, nulla sacramenta esse dicere cooperunt; ex multis saltem iam saeculis Ecclesia catholica universa publice, diserte, quotidiano usu et solemnii doctrina profitebatur ut dogma fidei, septem esse sacramenta novae legis. Haec inquam erat ex multis saeculis constans nullis dubiis aut controversiis interpolata quotidiana theoria et praxis totius Ecclesiae in unione et consensione cum Ecclesia Romana, cum Ecclesia Petri, ad quam « propter potentiores principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos qui sunt undique fideles, in qua semper ab his qui sunt undique, conservata est ea, quae est ab Apostolis traditio » (Iren. III. 3.).

Catechesis s. Ottonis Bambergensis, Apostoli Pomeranorum, circa an. 1127. describit testis synchronus et apostolici viri comes. S. Episcopus iam discessurus fidelibus a se institutis velut testamentum relinquens inter cetera ita loquitur. « Discessurus a vobis trado vobis, quae tradita sunt nobis a Domino, arham fidei sanctae inter vos et Deum, *septem scilicet sacramenta Ecclesiae*, quasi septem significativa dona Spiritus Sancti... Videte ergo et tenete, ut sciatis diligenter enumerare, quae tradimus vobis dissecentes a vobis. Primum ergo sacramentum est, quo iam imbuti estis, sacrosanctus baptismus... Secundum sacramentum est Confirmatio, id est unctionis [chrismatis] in fronte. Hoc sacramentum victuris est necessarium, videlicet ut Spiritus Sancti corroboratione muniantur et armen-

tur... Tertium sacramentum est unctionis infirmorum, quod ideo morituris est necessarium, quia in illa unctione per virtutem Spiritus Sancti remissio datur peccatorum, et ipse qui moriturus est, contra spirituales nequicias i. e. contra malignos spiritus in exitu vitae animabus insidiantes eadem Spiritus Sancti virtute pugnaturus armatur... Quartum sacramentum est Eucharistia, id est corpus et sanguis Domini.... Quodsi non potestis, quia carnales estis, huic tam sanctissimae rei per vos ad omnes Missas participari, saltem per mediatorem vestrum scilicet sacerdotem, qui pro vobis communicat, fideliter, reverenter et devote Missas audiendo communicate. Oportet tamen et vos ipsos ter vel quater in anno, si amplius fieri non potest, et confessionem facere atque ipsi sacramento communicare... Quintum sacramentum est per poenitentiam Reconciliationis lapsorum... Sextum sacramentum est Coniugium... Septimum sacramentum est Ordinatio sive consecratio Clericorum... Ista ergo *septem sacramenta* quae iterum vestri causa enumerare libet, Baptismum, Confirmationem, infirmorum unctionem, Eucharistiam, lapsorum Reconciliationem, Coniugium et Ordines per nos humiles suos paronymphos sponsus coelestis in arham verae dilectionis vobis Ecclesiae sua transmittere dignatus est... docete ea filios vestros, ut memoriter teneant et diligenter observent in omnes generationes ». In Vita s. Ottonis 2. Iulii apud Bolland. T. I. Iulii p. 396. 397.

Connumeratio omnium *septem sacramentorum* cum statutis specialibus observandis in eorum administratione vel cum singulorum declaracione pariter exstat in « synodis Constitutionibus » Odonis Episcopi Parisiensis an. 1197. (Mansi T. XXII. p. 677. sq.); in professione fidei ab Innocentio III. praescripta Waldensibus an. 1210. (Bullar. T. III. P. I. p. 142); in « Constitutionibus » Richardi Episcopi Sarum in Anglia, quae eadem repetuntur in Concilio Dunelmensi an. 1217. vel 1223. (Mansi XXII. p. 110. cap. 13.); in « Statutis » editis a Stephano Langton Archiep. Cantuar. an. 1222. « legendis in Concilio Oxoniensi » (ib. p. 1173.); in « Capitulis Concilii Londinensis » praeside legato Apostolicae Sedis an. 1237. cap. 2. (ib. T. XXIII. p. 448.) et

in "Constitutionibus synodalibus" Anglicis an. 1237. (ib. p. 465.); in Concilio Constantiensi inter articulos, de quibus interrogandi suspecti haereseos (n. 15-22.); immo idem numerus agnoscitur ab ipsis Husitis (ib. sess. XV. ar. 8.); in Conc. Florent. decret. pro Armenis.

Sicut in enumeratis monumentis ecclesiasticis saec. XII. et deinceps ita et apud omnes theologos inde a scholae exordiis in tractatibus, quibus scientifice certo ordine modoque totam de sacramentis doctrinam proponunt atque illustrant, numerus sacramentorum comparet ut numerus conclusus, in Ecclesia notissimus, a Patribus inde ab Apostolis traditus. Res enim ipsa talis est, ut ex sua natura eo ipso, quod in universa Ecclesia reperitur consecrata usu et doctrina, non nisi a Christo per Apostolos tradita credi possit (cf. tract. de Tradit. th. I. et VIII.). Hinc videmus omnes illos veteres theologos septem sacramenta, quae non iam ipsis demonststranda erant, sed *quae repererunt in Ecclesia tradita et quotidiano usu ac cultu frequentata*, sine controversia acceptare et tamquam nota supponere; totam vero eorum operam collocatam esse in declaratione naturae, finis, virtutis singulorum.

Sic eodem fere tempore, quo s. Otto Bambergensis tam dilucide neophytis Pomeranis doctrinam de sacramentis explicatam reliquit, Hugo Victorinus (nat. 1097. mort. 1141.) scribebat suos libros "de caerimoniis, sacramentis, et observationibus ecclesiasticis," ubi l. I. c. 12. (T. III. fol. 160. col. 4.) ita refert, quae ipse acceperat et quae in Ecclesia quotidie usurabantur. "Septem sunt principalia (1) sacramenta, quae in Ecclesia ministrantur; quorum quinque generalia sunt, quia ab eis neuter sexus, nulla aetas, conditio nulla excluditur; videlicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Poenitentia, Unctio infirmorum. Duo particulaaria sunt eo, quod non tribuantur omnibus sed quibusdam

(1) Hugo sumit nomen *sacramenti* sensu generico: "sacramentum, inquit, aliquando dicitur sacrae rei signum, aliquando quasi sacrum seeretum" ibid. Hinc "principalia sacramenta" appellat ea, quae nos nominamus *sacramenta specifica et proprie dicta*.

hominum, Ordines scilicet et Coniugium." Sequitur deinde singulorum declaratio.

Paulo post Hugonem Petrus Lombardus sicut collectis Scripturae et Patrium (maxime Augustini) sententiis, seu potius doctrina ex Scripturis et Patribus proposita et deducta (1), universam theologiam in sua capita et speciales tractatus distribuit; ita nominatim catholicam doctrinam de sacramentis uno continenter tractatu complexus est l. IV. dist. 1-42. Post definitionem ac declarationem, quid nomine sacramenti *proprie et specificē* dicti intelligatur: "sacramentum *proprie* dicitur, quod ita signum est gratiae Dei et invisibilis gratiae forma, ut ipsius imaginem gerat et causa existat," Magister deducit in primis discrimen inter sacramenta veteris et novae legis, quae posteriora sola sunt sensu declarato sacramenta *proprie dicta* (dist. 1. cf. supra th. I). Tum connumerat sacramenta proprie dicta novae legis illi communi definitioni subiecta, non sane quasi ipse primum ea ex Scripturis aut Patribus eruisset et declarasset, sed ut ea reperit tradita in Ecclesia et perpetuo publico usu frequentata. "Iam ad sacramenta novae legis accedamus, quae sunt Baptismus, Confirmatio, Panis benedictio id est Eucharistia, Poenitentia, Unctio extrema, Ordo, Coniugium" (dist. 2.). Hac deinceps methodo inde a XII saeculo theologi universi sacramenta omnia septenario numero sub unum conspectum redegerunt (2) ita, ut

(1) "In labore multo ac sudore volumen, Deo praestante, compiegimus ex testimoniis veritatis in aeternum fundatis in 4. libros distinctum, in quo maiorum exempla doctrinamque reperies.... Non igitur debet hic labor cuiquam pigro vel multum docto videri superfluus, cum multis impigris multisque indoctis, inter quos etiam mihi, sit necessarius, brevi volumine complicans Patrium sententias appositis eorum testimonis, ut non sit necesse quaerenti librorum numerositatem evolvere, cui brevitas collecta, quod quaeritur, offert sine labore" Prolog. Magistri.

(2) Lombardi successor Petrus Pietaviensis eodem ordine comprehendit doctrinam de sacramentis Sentent. P. V. Post declaratam definitionem, causam institutionis, differentiam inter sacramenta veteris et novae legis ita prosequitur: "Sacramentorum novae legis alia sunt necessaria vel generalia, alia specialia quae et voluntaria dicuntur. Necessaria sunt, sine quibus vix habetur salus: ut Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Poenitentia, Unctio extrema. Voluntaria sunt, sine quibus

primum notas omnibus communes, et deinde proprietates distinguentes singula pertractarent, id quod sane claritati et ordini doctrinae atque, post abolitam iam pridem disciplinam arcani, institutioni populi christiani in catechesibus accidit commodissimum. Hinc factum est, ut cum primum Novatores aliqua ex traditis Ecclesiae sacramentis negare coeperunt, non solum doctrina Scripturae et Patrum *de singulis sacramentis*, sed multo etiam evidentius publica, solemnis, et universalis professio *de septem sacramentis novae legis in complexu tamquam vallum ac munimentum obiiceretur et innovationi obsisteret.*

II. Inter orientales distinguere possumus sectatores Photiani schismatis Graecos ac Russos, tum adscriptos aliis sectis vetustis, qui omnes in hoc dogmate tum inter se tum cum Ecclesia catholica consentiunt.

1°. Ecclesia graeca ex multis iam saeculis ab Ecclesia catholica diro schismate divulsa non solum eandem hac in re doctrinam quocumque modo sequitur; sed constanter et consensu unanimi idem dogma profitetur tamquam *ab Apostolis traditum Ecclesiae*, et contradictores non secus ac Ecclesia latina damnat haereseos et violatae fidei revelatae. Constat hic consensus Ecclesiae graecae cum latina argumento in primis negativo sed evidenti. Quoties enim actum est de reconciliatione et unione Ecclesiae graecae cum Ecclesia Romana, potissimum in Conc. Lugdun. II. et in Florentino saec. XIII. et XV, memorabantur quidem tum alia sive in fide sive in disciplina discrimina tum etiam diversitas aliqua in administrandis nonnullis sacramentis, Ba-

potest haberi salus: ut Ordo, Coniugium » P. V. c. 3. In fine tractatus ib. c. 17. explicite ponit *numerum conclusum sacramentorum*. » De ultimo *septem sacramentorum* id est extrema Unctione ultimo loco esset agendum, nisi quia fere nulla disputabilia circa ipsum audivimus, et si quae sunt, alibi sufficienter scripta continentur. » Milleni subinde commentatores sententiarum, qui privatas opiniones Magistri libere ubique subiecerunt examini, alias repudiarunt, alias censuris etiam notarunt, in hoc dogmate *de numero sacramentorum novae legis* non minus consentiunt quam in ceteris articulis fidei, quia scilicet in his non iam auctoritatem Magistri aut scholae (nisi quoad ordinem tractationis) sed universalem professionem catholicae Ecclesiae ducem sequebantur.

ptismi, Confirmationis, Eucharistiae; at nulla umquam facta est mentio dissensionis quoad ipsam substantiam doctrinae de sacramentis et quoad sacramentorum numerum (1). Cum hoc argumento negativo, quod iam per se aequivalet positivo disertae professionis, coniunguntur explicitae profesiones Ecclesiae graecae. Huc pertinet Professio fidei ab Imperatore Michaele Palaeologo subscripta et Pontifici Gregorio X. oblata (an. 1274. Harduin VII. p. 695.), quae iterum est proposita Ioanni Palaeologo Andronici filio (an. 1366. Raynald. ad hunc ann. n. 6.).

Data opera et polemice fidem suam declaravit Ecclesia graeca saec. XVI. et XVII. aduersus tentamina Protestantium, qui orientalium consensum cum sua nova doctrina ambitionis studiis prensabant. Cum saec. XVI. Protestantes Tbingenses (Martinus Crusius, Iacobus Andreae etc.) ad conciliandam unionem Ecclesiae graecae cum sua secta praeterea certos conatus transmisissent Patriarchae schismatico Constantinopolitano Ieremiae Confessionem Augustanam, Patriarcha prolixe anno 1576. et iterum 1579. et 1581. eam per singula capita confutavit. Ad cap. VII. de sacramentis fidem Ecclesiae orientalis ita testatur. « Dicimus, paeclare nobis sanctos tradidisse Patres unam, sanctam, catholicam et apostolicam totius populi christiani Ecclesiam esse... In ea item ipsa catholica et orthodoxa Ecclesia *septem divina sacramenta esse: Baptismum scilicet, sacri Chrismatis unctionem, sacram Communionem, Ordinem, Matrimonium, Poenitentiam et extremae Unctionis oleum.* Nam cum dona Spiritus Sancti teste Isaia septem sint, septem item sacra-

(1) Tempore Cone. Florentini cum Marcus Ephesinus in suo libello » ad omnes ubique terrarum et insularum christianos » inter ceteras causas separationis obiecisset, quod latini baptizant non immersione sed infusione aquae, et quod cum baptismō non coniungunt Chrisma; respondit Gregorius protosyncellus in sua « Apologia. » « Unum novit et ipse vir egregius (Marcus) baptismā nostrum et latinorum. Cum enim nutritus sit in Ecclesia, numquam vidit latinos a nobis rebaptizari... Sed etiam Chrismate latini baptizatos inungunt, et aequē ac nos docent initiationem Chrismatis esse unum ex septem sacramentis Ecclesiae, Adhibent vero illud, cum proiectiore aetate sunt homines » Harduin. Concil. T. IX. p. 620. 621.

menta, quae ab eodem Spiritu Sancto vim efficiendi habent, sint oportet; *non plura autem nec pauciora esse*, vel ipsa plena rei partitio demonstrat... Et haec quidem omnia salutis nostrae remedia *ipse Jesus Christus Deus et Dominus noster nobis tradidit et sancti eius Apostoli* » (Censura orientalis Ecclesiae interprete Stanislao Socolovio). Proponit Ieremias eodem loco amplam singulorum sacramentorum declaracionem. Cum deinceps saec. XVII. Calviniani per Patriarcham Cyrillum Lucarim, quem in suas partes pertraxerant, suas haereses Ecclesiae graecae obtrudere conarentur, et Cyrillus in professione fidei a se edita 1629. 1631. 1633. cum aliis Calvinianis erroribus etiam c. XV. duo tantum sacramenta proprie dicta asseruisse Baptismum et Eucharistiam; omnes orientales Episcopi et Clerus universus toti huic doctrinae restiterunt tamquam haereticae innovationi, eamque solemnibus definitionibus damnarunt in synodo Constantinopolitana 1638. sub Cyrillo Contaru antea Berrhoeensi Metropolita et tum Lucaris successore in Sede Constantinopolitana, in altera Constantinopolitana 1642. sub Parthenio, in Hierosolymitana 1672. sub Dositheo. In synodo sub Parthenio, cui praeter Patriarcham et Petrum Mogilam, Metropolitam Kiovensem totius Russiae, subscriperunt Metropolitae et Episcopi 22, Archimandritae et praesules alii 21, quoad rem praesentem haec est orientalium doctrinae expositio. « In decimo quinto capitulo (Lucaris in sua professione) negat Ecclesiae sacramenta quinque, Sacerdotium, sacrum Chrisma, sacrum Oleum ($\tauο εὐχελατιον$ extremam Unctionem), Confessionem per poenitentiam, et honorabile Conubium, quae *omnia ut sacra et divinam gratiam conferentia* ($\thetaειας χαριτος μεταδοτικα$) *nobis antiqua reliquit traditio*. Duo vero alia *sacramenta* admittens, duobus deinde capitibus eorum *virtutem* non recte exponit. Nam baptismus ita iustificari putat baptizatum, ut perire is nullo modo possit... Divinam autem Eucharistiam ita convellit, ut nihil ipse aliud nisi nudam figuram ei relinquat, quasi adhuc in umbra veteris legis serviremus. Negat enim eum, qui videtur *et* comeditur, *panem iam sanctificatum esse verum Christi corpus, sed spiritualiter tantum intellectum aut potius ima-*

ginando fictum, quod omni impietate plenum est.... Quapropter et haec capitula et interrogations (quatuor subnexas a Lucari capitulis) communi suffragio penitus abolemus... omnibus declarantes, eorum scriptorem falso nos criminari, dum ait, privatam suam fidem esse orientalem christiana fidei Graecorum professionem, cum sit Calvinica, non nostra » (Labbei Conc. T. XV. p. 1716. seq.).

Exstat praeterea « Confessio orthodoxae fidei » adversus Confessionem Calvinianam Cyrilli Lucaris scripta a Metropolita totius Russiae Kioviensi Petro Mogila et 1643. a quatuor Patriarchis Parthenio Cpolitano, Ioannicio Alexandrino, Macario Antiocheno, Paisio Hierosolymitano, ab aliis Metropolitis, Episcopis et Clericis graecis approbata atque iterum in synodo Hierosolymitana 1672. confirmata velut genuina expressio fidei totius Ecclesiae orientalis (schismaticae). Agitur ibi de sacramentis a quaestione XCVIII. usque ad q. CXIX. et singulorum usus, natura, sanctitas et efficacia declaratur. Ad X. fidei articulum: « confiteor unum baptismus in remissionem peccatorum », statim in ingressu tractationis q. XCVIII. haec leguntur. « Quoniam (hic fidei articulus) baptismatis mentionem facit, locum nobis opportunum praebet, ut explicemus *septem sacramenta Ecclesiae*, quae sunt haec: Baptisma, unguentum Chrismatis, Eucharistia, Poenitentia, Sacerdotium, honorabile Coniugium, et sacrum Oleum ($\tauο εὐχελατιον$). Haec *septem sacramenta* respondent septem donis Spiritus Sancti, quoniam per ea Spiritus Sanctus dona sua et gratiam suam infundit animis eorum, qui sicut oportet ea suscipiunt » (ed. Lipsiae 1695. p. 154.).

Theologi graeci (schismatici) multi scripserunt de sacramentis, qui omnes sine ulla controversia de solemi sacramentorum numero in sua Ecclesia plene consentiunt, Simon Thessalonicensis (defunctus mense Sept. 1429. ante Conc. Florentinum), Gabriel Philadelphiensis, Meletius Syrigus, Coresius, Gregorius protosynellus Coresii discipulus (diversus ab illo superius nominato) et alii.

Denique disertae hae professions et declaraciones ex recentiori occasione prolatae plenissime consentiunt cum doc-

trina contenta in *vetus* Euchologiis et libris liturgicis Ecclesiae graecae, in *quaibus* ritus illi omnes, quos Ecclesia catholica docet sacramenta esse novae legis, exhibentur et describuntur quotidiano usu frequentandi cum iis orationibus et caerimoniis, ex quibus collatio gratiae et proinde ratio veri sacramenti intelligatur.

De his omnibus *consuli* possunt Arcudius de Concordia Ecclesiae occid. et orient. I. I. c. 2; Leo Allatius de Consensu Ecclesiae or. et occid. I. III. c. 16; auctores Operis de Perpetuitate fidei T. I. I. IV. c. 4; T. III. I. VIII; T. V. (Renaudot) I. I. c. 3-6. Cf. cl. Hefele in Period. trimest. Tubing. 1843. fasc. 4.

2°. Haeretici orientis in Asia et in Aegypto Nestoriani ac Monophysitae inde a saec. V. ab Ecclesia dissecti eandem *septem mysteriorum* fidem retinuerunt et adhuc profittentur, licet apud *illas* gentes in usu et administratione sacramentorum plurimos abusus barbarie praesertim et incuria Cleri inductos esse negari non possit. Probatur hic seccarum orientis consensus in commune dogma eodem fere modo, quo demonstrata est doctrina Ecclesiae graecae, tum ex Episcoporum illarum nationum attestationibus saec. XVII, quando primum Protestantium haeresis eis innotuit, tum ex libris liturgicis diversarum communionum, tum ex eorum testimoniosis qui inter eas nationes de sacramentis scripserunt, tum ex publico usu. Legi possunt Assemanni Bibl. Orient. T. II. de Monophysitis. dissertat. n. 5; de Nestorianis T. III. P. II. c. 7. §. 8. p. 240. seqq.; Galanus in Opere « Reconciliatio Ecclesiae Armenae » T. II. p. 439. seqq.; Raynaldus ad ann. 1318, ubi agit de Ossinio rege Armeniae; Nairon in Euoplia p. 118. seqq.; auctores de Perpetuitate fidei T. III. c. 18-20, ubi habes attestationes Episcoporum et Cleri Syrorum p. 551, Coptorum p. 554, Armenorum p. 559. 562. 566, qui *omnes* iuxta fidem suaee Ecclesiae profitentur credenda et *semper* credita esse *septem sacramenta*, quae nominatim enumerant.

De Coptis seu Monophysitis in Aegypto, ad quos pertinent Abyssinii (Aethiopes), exstat praeclara dissertatio Ioannis B. Sollerii apud Bolland. T. V. Iunii, ubi sect. 3°.

p. 140. seqq. de Coptorum fide ac disciplina in re sacramentaria agitur ex testimoniis Vanslebii maxime vero Patrum Bichot et Du Bernat, quibus ex diuturna familiaritate eum illis gentibus facultas erat et voluntas sincere indagandi rei veritatem. Sacramenta ex monumentis, praxi, et doctrina Coptorum numerantur ibi hoc ordine: 1°. Baptismus (tansir); 2°. Confirmatio (tetbit vel meirum); 3°. Confessio (eteraf); 4°. Oblatio, seu Sanctum, seu Sacrificium (korban, koddas, Seeida); 5°. Matrimonium (zanage); 6°. Sacerdotium seu Ordo (kahanut); 7°. Oleum lampadis, quo nomine apud alios etiam orientales designatur Unctio infirmorum (zeit-il-kandil).

Quando iam constat de consensione schismaticorum et haereticorum orientalium, Graecorum, Russorum et ceterarum Slavicae et Rumenicae linguae nationum, tum Syrorum et Chaldaeorum, Armenorum, Aegyptiorum, quisque videt quam luculenta in tali consensu contineatur demonstratio divinae et apostolice traditionis. Si ante schisma illi Patriarchae, Episcopi, fideles non septem sed pauciora, duo puta vel tria, habuissent sacramenta in sua fide et quotidiana praxi tamquam divinam et apostolicam traditionem, fieri nullo modo potuit, ut inducito et confirmato iam schismate omnes illae Ecclesiae fide, communione, disciplina, ritibus, lingua, moribus tam diversae unani consensu forte a latinis aliquando suscepissent et adnumerasset sacramentis eos ritus, quos antea vel omnino ignorassent vel habuissent velut meras caerimonias non sacramentales. Quomodo nominatim Graeci superbissimo et caeco odio latinis semper infensi novum dogma ab his umquam admisissent? Graeci tamquam haereses et causas separationis praetendebant diversitatem non solum in magis explicita apud occidentales formula symboli, sed etiam in administratione Baptismi et Confirmationis, in pane azymo ad Eucharistiam celebrandam, in sacrificio per Quadragesimam, in coelibatu Clericorum, in more modoque ieuniorum, in cantico Alleluia etc.; quomodo ergo, ubi primum advertissent discrimen in ipsa fide circa substantiam ac numerum sacramentorum, a sua pristina doctrina et praxi, quae sup-